

พุทธวิถีการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

BUDDHIST WAY OF CREATING ONESELF TO BE SUCCESSFUL IN LIFE

¹พระชาณวิทย์ ธมมทีโป (พลชัย) และ ²พระครูปริยัตถพัฒนบัณฑิต

¹PhraChanwit Dhammathepo (pholchai) and ²Phrakru Pariyattiphattanabundit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

¹nbp 0897148741@gmail.com

Received : July 02, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 21, 2023

บทคัดย่อ

หลักธรรมาสธรรมเป็นหลักคำสอนในการสร้างตัวเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้รู้จักปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความสำคัญของธรรมาสธรรมเป็นของความเป็นอยู่ด้วยความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน มีความถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รู้จักการให้อภัยสังคม ธรรมาสธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่มุ่งประโยชน์ต่อสังคมและชีวิตของผู้อยู่ครองเรือน ในขณะที่สังคมที่ไร้พรมแดนทั้งในความเป็นอยู่และการสื่อสารหลักสัจจะ คือ ความเป็นผู้ซื่อสัตย์อันเป็นฐานในการประกอบอาชีพ หลักหมะ คือ ความเป็นผู้รู้จักบังคับควบคุมอารมณ์และการข่มใจตนเองเพื่อปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคม หลักขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นต่อสังคมรอบข้างและหลักจาคะ คือ ความเป็นผู้มีการเสียสละ การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และแบ่งปัน ถือว่ามีความสำคัญสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนหรือประกอบอาชีพตามพุทธวิถีการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างไม่จำกัดอาชีพ

คำสำคัญ: พุทธวิถี, การสร้างตัว, ความสำเร็จในชีวิต,

¹นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พศ.ด.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

Abstract

According to gharāvāsa-dhamma (virtues for a good household life) in Buddhism, this is the doctrine of creating oneself for success in life. Knowing how to live in accordance with a society that constantly changes is a practice guideline. The importance of gharāvāsa-dhamma depends on living with sacrifice and knowing how to share reciprocity. Learning to forgive society gharāvāsa-dhamma is therefore a principle that aims to benefit society and the lives of householders. In a globalized society in terms of living and communication, the truth principle is sacca (Honesty), which is the basis for a career. The dama principle is the ability to self-command and use self-control in order to adapt to living together in society. In society, the principle of khanti is patience and tolerance towards the surrounding society, and the principle of caga is the person who sacrifices. courtesy Be generous and share. It is considered important for lay people who are gharāvāsa (laymen) to own a house or pursue a career according to the Buddhist way of creating oneself to be successful in life without limiting their careers.

Keyword: Buddhist way, creating oneself, Successful in Life.

บทนำ

ในสังคมไทยมีการพัฒนาชีวิตของแต่ละคนให้อยู่อย่างมีความสุขมีจริยธรรม ชื่อสัตย์สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียรเพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยเอาธรรมะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สำหรับมนุษย์ทุกคน พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนไว้อย่างชัดเจน เรียกว่า “ฆราวาสธรรม 4” (ส.ส (ไทย) 15/246/351-352) ฆราวาสธรรม ประกอบด้วย 2 คำ “ฆราวาส” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสัยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ การสร้างตัวของมนุษย์ซึ่งสามารถนำหลักธรรมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ การสร้างตัวสร้างฐานะอย่างยั่งยืน พระพุทธเจ้าทรงให้หลักการสร้างตัวสร้างฐานะที่ควบคู่ไปกับการสร้างความดีไว้ ต้องสร้างตัวให้มีคุณสมบัติของผู้ชนะคือ สัจจะ ฝึกตนเองให้มีความจริงใจและจริงใจในการทำงานและทำความดี ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกนี้และโลกหน้า คือ ทมะ ฝึกตนเองให้มีการพัฒนาด้านวิชาความรู้ การดูแลสุขภาพและการพัฒนาจิตใจ พัฒนา

ตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนคือ ชันติ ผิดตนเองให้มีความทรหดอดทน ต่อปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และต้องป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของตนเองฐานะและหมู่คณะให้ถูกวิธี คือ จาคะ ผิดตนเองให้รู้จักเสียสละแบ่งปัน (ชมรมประสานงาน DOU, 2007: 18-19) การฝึกตนให้รู้จักเสียสละแบ่งปัน การแบ่งปันเป็นอีกสิ่งที่สามารถสร้างทำให้คนเราเป็นที่ชื่นชมในสังคม บุคคลที่มีความเสียสละและแบ่งปันหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายว่า การแบ่งปันทั้งเป็นวัตถุสิ่งและความรู้ วัตถุสิ่งเป็นการให้ที่เป็นอามิสทาน ในส่วนความรู้จะเป็นวิทยาทานหรือธรรมทานซึ่งเป็นการช่วยเหลือแนะนำ ในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งช่องทางให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปได้ด้วยตนเอง (พุทธทาสภิกขุ, 2525 : 395) การเสียสละความเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจความสุขส่วนตน เห็นประโยชน์ส่วนรวม ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

การสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิตไม่มีธรรมะใดๆที่จะใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ยิ่งกว่าการสร้าง "ฆราวาสธรรม" ให้เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนก่อนนั่นเอง เพราะฉะนั้น ความหมายที่แท้จริงของ ฆราวาสธรรม คือ คุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตนธรรมะในการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จ คือ 1) สัจจะ 2) ทมะ 3) ชันติ และ 4) จาคะ เป็นธรรมะที่ใช้ได้ทุกกาลและทุกสมัยเรียกว่า ฆราวาสธรรม (ส.ส (ไทย) 15/246/351-352) ฆราวาสเป็นชีวิตผู้ครองเรือนมีการดำเนินชีวิตในทางโลก การดำเนินนี้สำคัญอย่างยิ่งที่ต้องมีหลักในการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาได้อธิบายหลักการดำเนินชีวิตที่ดีให้แก่ฆราวาสควรมีหลักฆราวาสธรรมมีเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หลักฆราวาสธรรมประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ชันติ และจาคะ หลักธรรม 4 ประการมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพและการฝึกตนเองการพัฒนาชีวิตมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ความอดทน การเสียสละ มีน้ำใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามฆราวาสธรรม ธรรมะนี้มีอานิสงส์ให้เกิดความสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2523:55)

ดังนั้น พุทธวิธีการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิตพุทธศาสนาได้อธิบายถึงการดำรงตนให้อยู่รอดในสังคม โดยอาศัยฆราวาสธรรมมาประดับประดาชีวิตเพื่อเป็นต้นทุนในการสร้างความเป็นอย่างที่ดีในครอบครัวและสังคมรอบข้าง

ความหมายและความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมคำสอนหลายหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวทั่วโลกรู้จักการแสดงความจริงต่อกัน รู้จักการเสียสละเพื่อความสงบสุขของตนเอง สังคม ครอบครัว และประโยชน์ส่วนรวม ขรവാสธรรม คือ ธรรมสำหรับขรवास ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้ครองเรือน ซึ่งประกอบด้วย บุตร ภรรยา สามี บิดา มารดา และบริวารเครือญาติ เป็นต้น เรียกอีก อย่างว่า “คฤหัสถ์” หมายถึง หลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เป็นครุหัสถ์ และผู้ที่อยู่ครองคู่เป็นสามี ภรรยากัน ควรนำไปปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากการรักษาศีล (ส.ส (ไทย), 1996: 15/845/316) ธรรมสำหรับขรवास ธรรมสำหรับการครองเรือนหลักการครองชีวิตสำหรับคฤหัสถ์ประกอบไปด้วย 1) สัจจะ คือ ความจริง 2) ทมะ คือ การฝึกฝน 3) ขันติ คือ ความอดทน 4) จาคะ คือ ความเสียสละ ในธรรมเหล่านี้ ทมะ ท่านมุ่งเอาด้านปัญญาขันติท่านเน้นแง่วิริยะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตโต), 2538:135) หลักธรรมขรवासธรรม 4 ของบุคคลทั่วไปที่ต้องการมีชีวิตอย่างมีความสุขสามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติและสร้างหมู่ญาติให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ต้องประกอบด้วยขรवासธรรมความอดทนและรักษาจิตใจอันดีงามคลองตน คลองคน คลองงาน

จึงเห็นว่า ขรवासธรรมจึงเป็นหลักธรรมสำหรับการครองเรือนของบุคคลทั่วไป เป็นหลักธรรมสร้างสานความสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัวและขยายไปสู่สังคมในวงกว้าง เป็นหลักธรรมสามารถสร้างความสุขให้ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

องค์ประกอบของขรवासธรรม

ชีวิตการครองเรือนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะการอยู่ร่วมกันและการบริหารแนวคิดของคนหลายคนเพื่อให้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การที่คนเราจะอยู่กันได้นั้นก็ย่อมมีองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จดังนี้

1.สัจจะ คือ การซื่อสัตย์ ความเป็นผู้ตรงต่อหน้าที่การงาน มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น (ส.ส. (ไทย) 15/316.) การครองเรือนเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นสร้างฐานครอบครัว เป็นเรื่องของความให้เกียรติกัน สัจจะจึงเป็นสำคัญในชีวิตการครองเรือน คนเราถ้าจะอยู่ร่วมกันอยู่อย่างมีความสุขนี้ต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และมีจิตใจตรงไม่คิดคด ไม่คิดโกหกหลอกลวง รักษาความสัตย์มั่นคงสัจจะจึงเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนในครอบครัวเป็นอย่างดี (รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย: 2551: คำนำ) ความไว้วางใจ และความมีไมตรีต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม ความจริงใจหรือสัจจะต่อตนเอง มีศีลธรรมประจำใจ (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 1985: 43)

จึงเห็นว่า การซื้อสัตย์ (สัจจะ) เห็นหลักธรรมนำครอบครัวให้มีความสุข นอกสังคม ครอบครัวแล้วยังสามารถนำสุขเข้าสู่สังคมในวงกว้าง เมื่อไรก็ตามถ้าคนเราทำหน้าที่ด้วยความซื้อสัตย์สุจริต ย่อมจะทำให้สังคม และประเทศชาติมีความมั่นคง สงบสุข อันมีผลดีต่อประชาชนคือตัวเราทุกคนนั่นเอง

2. ทมะ หมายถึง การฝึกฝนตนเองและข่มใจตนเอง (ส.ส (ไทย) 20/77/300.) : 264-265.) ขรവാสธรรม ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน เป็นหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตของขรवास มีความจำเป็นสำหรับผู้ครองเรือน ในการนำไปใช้ปฏิบัติต่อกัน ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ท่านพุทธทาสกล่าวถึงขรवासธรรมว่ามี ๒ ประเภท คือ ขรवासที่จมปลัก กับขรवासธรรมที่ไม่จมปลัก ขรवासที่ไม่จมปลักนั้นจะต้องมีธรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยมีหลักธรรมทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การรู้จักข่มใจ ยิ่งใจ ฝึกฝนตนได้ ปรับปรุงตนแก้ไข ข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้เข้ากับผู้อื่นได้ (พุทธทาส ภิกขุ, 2534: 5) “ทมะ” จึงเป็นการฝึกข่มใจระงับอารมณ์ของตนเองต่อกิเลส หมายถึง รู้เท่าทันกิเลสภายในตัวของเราว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต อะไรคือสิ่งฟุ่มเฟือย สิ่งไร้สาระ ไม่เกิดประโยชน์ เพราะการที่เราทานต่อกิเลส นั้น เราจะรู้จักยับยั้งไม่ให้หลงไปกระทำสิ่งที่ไม่ดี (วิทย์ วิศทเวทย์, 1997: 58)

จึงเห็นว่า หลักธรรมข้อทมะเน้นการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ควบคุมจิตใจ ในการทำความเข้าใจในแต่ละบุคคล หากบุคคลขาดเสียซึ่งหลักธรรมข้อนี้ มีผลเท่ากับว่าบุคคลนั้น ควบคุมตนเองไม่ได้ มิได้ใช้สติปัญญาในการพิจารณาอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้โดยง่าย

3. ขันติ คือความอดทนอดกลั้น อดทนต่อทุกขเวทนา เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมาย (ส.ส. (ไทย) 15/316.) ความอดทนนี้มีความจำเป็นมากไม่ว่าจะเป็นขรवास หรือจะเป็นสมณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามิภรรยาที่ต้องอดทนต่อกัน อยู่กันไปนานๆ คนเรามันมีข้อบกพร่องกันทุกคนมันก็ต้องไม่ถูกใจเราบ้าง เราก็ต้องอดทน ถ้าไม่อดทนก็ทะเลาะกัน ความอดทน อดกลั้นต่อความหนักและความเข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว มุ่งมั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (ที.ม. (ไทย) 10/90/50) ความอดทนแยกออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ทนลำบาก หมายถึง ทนลำบากเพราะทุกขเวทนา อันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บเอาชนะความเจ็บป่วยได้ถึงป่วยก็สามารถหายได้โดยไว 2. ทนตรากตรำ หมายถึง ไม่คำนึงถึงความร้อน หนาว แดด ฝน หิว กระหาย เหนื่อยก็พัก 3. ทนเจ็บใจ หมายถึง ความอดกลั้นเป็นขันติขั้นสูงสุด เรียกว่า “อริยาสันขันติ” ผู้ที่มีอริยาสันขันติ ย่อมเป็นผู้ที่มีใจสะอาด สบาย ปลอดโปร่ง เพราะเมื่อมีอารมณ์ใด ๆ มากระทบก็สามารถที่จะอดกลั้นไว้ได้ทนไว้ได้ไม่แสดงออกมา (พระศรีธรรมนิเทศ, ม.ป.ป.: 22)

จึงเห็นว่า ขันติเป็นการอดทนต่อสิ่งกระทบจากนอกและสิ่งที่เกิดจากภายในคือจิต เป็นข่มจิต ไม่ฟุ้งซ่าน อดทนขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน หลักขันติธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สมควรเอามาเสริมสร้างครอบครัวและสังคมเพื่อให้เกิดความสุขสงบในประเทศได้

4. จาคะ การเสียสละ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน หรือการให้ จาคะนั้นมีความหมาย รวมถึงรู้จักสละกิเลสออกจากกายจิต การเสียสละก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้ครองเรือนที่ต้องตระหนักให้มาก เพราะเป็นเรื่องการช่วยเหลือสังคม ถ้าอยากอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้นต้องรู้จักการเสียสละ ถ้าสังคมใดมีแต่ความตระหนี่ สังคมก็จะหาความสุขไม่ได้ จาคะ เป็นเรื่องสำคัญของชนผู้อยู่เป็นหมู่เหล่า อีกทั้งเป็นหลักสงเคราะห์กันด้วยการให้ข้าวของ เอาใจกันด้วยการให้การแบ่งปัน ซึ่งเป็นอุบายในการผูกไมตรี การให้อย่างนี้จัดว่าเป็นการสงเคราะห์ ยึดเหนี่ยวใจคน และนอกจากนี้ จาคะยังหมายถึงหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องคิดเกื้อกูลกันและกัน การแบ่งปันทรัพย์ของตนให้แก่ผู้อื่น ก็นับอยู่ในความเกื้อกูลอย่างหนึ่งโดยการเฉลี่ยแบ่งปันนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขต ตามกำลังความสามารถของตนเองด้วย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2529) : 158-159) ความเสียสละ มีความหมาย 2 นัย คือ นัยแรก เสียสละแบ่งปันสิ่งของที่หามาได้ให้แก่คนในครอบครัวอย่างเป็นธรรมไม่ลำเอียง นัยที่สอง เสียสละหรือสละอารมณ์ที่เป็นข้าศึกต่อจิตใจที่ทำให้ใจเศร้าหมองขุนมัวอารมณ์โกรธ ความเคียดแค้นชิงชัง ความเกลียดความอาฆาตจองเวรความพยายาปองร้าย เป็นต้น (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 3)

จึงเห็นว่า จาคะ เป็นเรื่องของความมีน้ำใจกับการอยู่ร่วมกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักรู้จักการให้ การเสียสละให้โอกาสและให้อภัยกัน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นแบบอย่างที่ดีงามของชุมชนสืบต่อไป

สรุปได้ว่า ขรവാสาธรรม คือหลักธรรมสำหรับครอบครัวหรือผู้ครองเรือนเพื่อให้มีความสุขอยู่ ชีวิตของผู้ครองเรือนเป็นที่ชีวิตมีความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การที่คนเรามีสังคมที่ข้างนี้จำเป็นต้องมีความระมัดระวังทั้งการเจรจา การอดทน การข่มอารมณ์และการให้อภัย และการเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อไรก็ตามถ้าคนเรามีขรวาสาธรรมอยู่ตัวก็จะพบกับความสุขและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ ได้

ประโยชน์ของขรวาสาธรรม

ชีวิตของการครองเรือนต้องมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามหลักของการปฏิบัติตนด้วยขรวาสาธรรม ดังนี้

1. **ประโยชน์ของการมีสัจจะ** ได้แก่ 1. ปลุกนิสสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว 2. เป็นคนหนักแน่นมั่นคง 3. มีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงานได้รับการเคารพ ยกย่อง 4. มีคนเชื่อถือและยำเกรง 5. ครอบครัวมีความมั่นคง 6. ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง

2. **ประโยชน์ของการมีทมะ** ได้แก่ 1. ปลุกฝังนิสัยรักการฝึกตนให้เกิดขึ้นในตัว 2. ทำเป็นคนมีความสามารถในการทำงาน 3. ไม่มีเวรกับใคร 4. ยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิดได้ 5. สามารถตั้งตัวได้ 6. มีปัญญาเลิศ

3. **ประโยชน์การมีขันติ** ได้แก่ 1. ปลุกฝังนิสัยการอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ 2. ทำงานได้ผลดี 3. สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้ 4. สามารถเป็นหลักให้กับบริวารได้ 5. ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับคนอื่น 6. ไม่หลงทำความชั่วได้ 7. ทำให้ได้ทรัพย์มา

4. **ประโยชน์ของการมีจาคะ** ได้แก่ 1. ปลุกฝังการมีอารมณ์ของใสและนิสสัยเสียสละให้เกิดขึ้นในตัว 2. เป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง 3. เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป 4. ครอบครัวและสังคมเป็นสุข 5. มีกัลยาณมิตรรอบตัว (ส.ส.(ไทย) 15/845/316;ช.สุ. 25/311/361.)

สรุป ฆราวาสธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้สังคมการอยู่ครองเรือนให้มีความสุขกาย สบายใจ เป็นหลักการสร้างสังคมในระดับครอบครัวให้มีความสุขและสามารถขยายสู่สังคมรอบข้างให้มีความสุขได้อย่างเป็นรูปธรรม

โทษของการไม่มีฆราวาสธรรม

1. **โทษของการขาดสัจจะ** ได้แก่ ไม่มีความรับผิดชอบ เป็นคนเหลวไหล ไร้ความสามารถในการทำงาน ชีวิตพบแต่ความตกต่ำ ไร้คนรักจริง มีแต่คนดูถูก ไร้คนเชื่อถือ ไร้ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน มียศเสื่อมยศ มีลาภเสื่อมลาภ เป็นต้น

2. **โทษของการขาดทมะ** ได้แก่ ไม่ฝึกฝนตนเอง ปลดปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ขาดความสามารถในการทำงาน หลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย เข้าใจผิดในเรื่องต่าง ๆ ได้บ่อย เกิดการทะเลาะวิวาทได้ง่ายมักกลุ่มหลงในอบายมุข ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน สร้างเนื้อสร้างตัวให้ติดยากเป็นคนโง่เขลา ปัญญาที่บิสมติน้อย มักทำงานใดๆ ผิดพลาดเสมอ เป็นต้น

3. **โทษของการขาดขันติ** ได้แก่ เป็นคนเหลวไหล ทำให้ผู้อื่นดูถูกเหยียดหยาม ไม่สามารถอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ได้เลย เป็นคนจู้จี้ ทำงานอะไรก็ไม่สำเร็จ ไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้หลงผิด ทำชั่วได้ง่าย ไม่มีใครไว้วางใจจากผู้อื่น มีศัตรูมาก ชีวิตไม่มีความสุขเจริญก้าวหน้า ไม่มีทางประสบความสำเร็จ

4. โทษของการขาดจาคะ ได้แก่ จิตใจเกิดความตระหนี่ถี่เหนียว เป็นคนเห็นแก่ตัว ได้รับคำครหาติเตียนมีความทุกข์ในใจ ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ ไร้เพื่อนฝูงและบริวาร ไร้คนรักและเห็นใจ ไม่มีใครรักจริง เป็นต้น (ส.ส. (ไทย) 15/845/316;ขุ.สุ. 25/311/361.)

สรุป บุคคลที่ใช้ชีวิตการครองเรือนมีจิตใจมักปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม การครองเรือนหากเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือไม่ปรับตัวเข้ากับบุคคลภายนอกและสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตก็จะเต็มไปด้วยยุ่งยาก ลำบากในการดำเนินชีวิต เมื่อไรก็ตามถ้าคนเรามีพรവാสธรรมอยู่ตัวก็สามารถพบกับความสุขและความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ ได้

พุทธวิธีการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิตตัวเองอยู่สุข

การครองเรือนในฐานะของตนเองจำเป็นต้องมีหลักธรรมสัจจะความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อบุคคลตนเองและผู้อื่น พุทธพจน์ตอนหนึ่งว่า สมสילה มีศีลเสมอกัน มีความประพฤติศีลธรรม จรรยา มารยาทพื้นฐานของการครองเรือน (การครองเรือนเป็นชีวิตคู่ที่จะมีความประพฤติศีลธรรมที่เสมอในส่วนของสังคมนั้นวาทาเป็นสิ่งสำคัญ ว่าสามารถทำสังคมหรือสร้างความสามัคคีในสังคมได้ดังพุทธสุภาษิตว่า สุขา สังฆัสสะ สามัคคี “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะทำให้เกิดสุข” สัจจะจึงเป็นความซื่อสัตย์ ที่ทำให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) จึงเห็นได้ว่า สัจจะเป็นหลักแห่งความจริง เป็นแห่งคำมั่นสัญญาว่าจะทำให้สำเร็จ หลักมารยาทพื้นฐานของการครองเรือน และสังคม การใช้ชีวิตคู่ของการครองเรือนก็ตาม ในสังคมก็ตาม สัจจะจะเป็นตัวเชื่อมในการผูกมิตรไมตรีและไว้วางใจต่อกัน ครอบครัวและสังคมจะต้องเดินไปพร้อมกันอย่างผาสุกด้วยการให้ความจริงใจต่อกันและกัน

ธรรมดาของมนุษย์ที่เป็นสัตว์ทางสังคม ด้วยความเป็นสังคมนี้องค์จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม การอยู่ร่วมกันจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวเข้าหากันทั้งนี้ก็เพื่อความสุขทั้งฝ่ายนั่นเอง การปรับตัวเป็นการขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสีย รู้จักปล่อยวางในบางสิ่งบางอย่างรู้จักข่มจิตของตน การข่มจิตเป็นการควบคุมอารมณ์ระงับความรู้สึกต่อข้อบกพร่องของกันและกันดังพุทธสุภาษิตว่า จิตตํ ทนตํ สุขาวทํ จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้ การฝึกหัดบังคับใจตนเอง การทำงานร่วมกันช่วยเหลือเพื่อนๆ ในองค์กรและบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรทำ (พุทธทาสภิกขุ, 2523) จึงเห็นได้ว่า การข่มจิตเป็นการควบคุมอารมณ์ของตนให้มีความมั่นคงในอารมณ์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการอยู่ร่วมกันกับคนหมู่มาก การควบคุมอารมณ์ในการทำหน้าที่ ในการทำงานเป็นผู้รู้ปล่อยวางก็จะทำให้นั้นอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ความอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งที่เกิดจากภายในและภายนอกที่มากระทบเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการอยู่กันเป็นครอบครัว อยู่เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชน ทำงานร่วมกัน

การที่จะมีความไม่พอใจกันก็มักมีมากระทบ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงต้องเป็นผู้มีการยับยั้งชั่งใจ ไม่ก่อเหตุให้เกิดเรื่องราวลูกกลามเป็นวงกว้าง ฉะนั้นความอดทนเป็นอาการที่ไม่หวั่นไหว รู้ทันอารมณ์ ไม่ตกอยู่ในอำนาจของสิ่งที่เข้ามากระทบดังพุทธสุภาษิตว่า ขนดี ปริมฺ ติโป ติติกา “ขันดี คือ ความอดทน ที่เป็นตะบะอย่างยิ่ง” ขันดี คือ ความอดทนจึงเป็นตัวช่วยเสริมให้มีความก้าวหน้า เจริญมั่นคง และพร้อมพร้อมด้วยความสำเร็จ พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ.ปยุตฺโต) จึงเห็นได้ว่า ขันดีเป็นหลักธรรมที่คนทุกคนควรฝึกให้มีในตน คนที่มีความทน (ขันดี) มักจะเป็นผู้ที่มีความสำเร็จในหน้าที่การงานของตน ความอดทนนอกจากจะเป็นประโยชน์แล้วยังสามารถช่วยทางสังคมรอบข้างด้วย

การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน ผู้ที่มีจิตเสียสละ ยอมสละให้ปันสิ่งของของตนเองแก่ผู้อื่นด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อช่วยเหลือคนอื่นในยามที่เขาประสบบ้าง ให้เพื่อบูชาคุณของผู้ที่ควรบูชาบ้าง ไม่ว่าจะให้ด้วยเหตุผลใด การให้นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง เพราะต้องต่อสู้กับความตระหนี่ถี่เหนียวที่ติดอยู่กับจิตของเรามาเนิ่นนาน เพราะฉะนั้น บุคคลผู้มีปกติให้ ย่อมเป็นที่รักของผู้ได้รับ และได้รับมิตรภาพจากผู้รับ ผู้ให้ย่อมผูกไมตรี สร้างมิตรภาพได้ด้วยอาการอย่างนี้ จึงเห็นการให้หรือการแบ่งปันจึงเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ และผู้ให้ยังเป็นที่น่าสรรเสริญ ดังพุทธสุภาษิตว่า ทพฺมานํ ปิโย โหติ. “ผู้ให้ ย่อมเป็นที่รัก” ท่านพุทธทาสกล่าวว่า การบริจาค การเสียสละด้วยความพอใจเป็นความสุขส่วนตน มีเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญ (พุทธทาสภิกขุ, 2549: 2) จึงเห็นได้ว่า ความเป็นผู้เสียสละเป็นผู้ที่สังคมรักใคร่ เป็นที่สังคมนิยมคนเราเมื่ออยู่ในสังคมใดก็ตามถ้าเป็นผู้มีความเสียสละ รู้จักการแบ่งปัน สังคมนั้นหรือครอบครัวนั้น ก็จะมีแต่ความสุข

บทสรุป

หลักขรวาธรรม อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ได้แสดงไว้เพื่อให้มนุษย์ชาตินำไปเป็นแนวทางในการสร้างตัวให้ประสบความสำเร็จในชีวิต บุคคลผู้หวังความประสบความสำเร็จในชีวิตสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักขรวาธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ สังคมที่ไร้พรหมแดนอย่างปัจจุบันนี้ ยิ่งสำคัญเป็นที่สังคมจะมีความจริงใจต่อกัน ด้วยความเป็นสังคมที่มีความหลากหลายในแง่มุมมองของความคิดแล้วยังจำเป็นต้องพิจารณาก่อนพูดหรือวิจารณ์ ความไร้พรหมแดนในการแข่งขันก็ยิ่งจำเป็นต้องมีความอดทนต่อการดำเนินชีวิต รู้จักปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความสอดคล้องกันสังคมที่เป็นอยู่ ที่มากไปกว่านั้นความเป็นผู้มีความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน มีความถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รู้จักการให้อภัยสังคมก็จะมีแต่ความสุข ขรวาธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่มุ่งประโยชน์ต่อสังคมและชีวิตของผู้อยู่ครองเรือน

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *ไทยพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Press.
- ชมรมประสานงาน DOU. (2009). *สูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ*. ปทุมธานี: กองวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย.
- ทัตตชีโว ภิกขุ. (2529). *ขรวาสธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิวไวก์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2001). *ธรรมานุญชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : กองทุนอริยมรรค.
- (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*: พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระศรีธรรมนิเทศ. *มงคล 38 ประการ*. ม.ป.ป.
- วิทย์ วิศเวทย์. (1997). *ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- พุทธทาสภิกขุ.(2525). *พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์สุภาพใจ
- พุทธทาสภิกขุ. (2523). *ขรวาสธรรม*. กรุงเทพฯ: พระนคร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2534) *ธรรมะของผู้ครองเรือน*, กรุงเทพฯ : ภาพการพิมพ์.
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. (2551). *รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2551*. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, (2539) *สารานุกรมพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย.